

Μοναδικοί απόγονοι μιας οικογένειας που το όνομά της είναι γραμμένο στο βενετσιάνικο Libro d'Oro των ευγενών, τα δύο αδέρφια μας υποδέχονται σε ένα από τα πλέον ιστορικά κτίρια της Ελλάδας, το σπίτι τους στη Ζάκυνθο.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΣΤΟΝ
ΓΙΩΡΓΟ ΠΑΠΑΓΙΩΑΝΝΟΥ

ΔΙΟΝΥΣΗΣ & ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΡΩΜΑ ΕΥΓΕΝΕΙΣ & ΗΡΩΕΣ ΣΤΟ ΑΡΧΟΝΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΠΙΑΝΑΣΤΑΣΗΣ

1. Μέρος της μεγάλης σάλας, που βλέπει στον κήπο 2. Κομό με πορτρέτο της πριγκίπισσας της Μολδοβλαχίας, Ασπασίας Μουρούζη, συζύγου Σπυρίδωνα Ρώμα 3. Σπάνια πιανόλα στη μεγάλη σάλα 4. Μέλη της πριγκιπικής οικογένειας Υψηλάντη 5. Μετάλλιο του Αυτοκράτορα Ναπολέοντα Γ' 6. Η Σοφία Ζωγράφου, σύζυγος του ευεργέτη Χρηστάκη Ζωγράφου, από τον οποίο πήρε το όνομά της η περιοχή των Αθηνών 7. Το οικογενειακό δέντρο.

Κολοκοτρώνης, Καποδίστριας, Υψηλάντης, Μπότσαρης, Πλαπούτας, γνωστά και άγνωστα μέλη της Φιλικής Εταιρείας, ξένοι διπλωμάτες, υπουργοί, βουλευτές και πρόεδροι της Βουλής των Ελλήνων έχουν ποτίσει με τη βροντερή φωνή και το δίκαιο μυαλό τους αυτόν τον χώρο. Έχουν πάρει εκεί στρατηγικές αποφάσεις για το μέλλον της Επανάστασης και έχουν μυήσει σπουδαίες προσωπικότητες στη Φιλική Εταιρεία. Η αλήθεια είναι ότι έχουμε ακούσει και κάποιοι τυχεροί έχουμε δει από κοντά σπίτια στην Ελλάδα που οι βαριές ταπεταρίες στους τοίχους τους γίνονται σελίδες πυκνογραμμένων βιβλίων Ιστορίας. Που τα πορτρέτα τους απαθανατίζουν σαν πολυρόντι των Κλασικών Εικονογραφημένων στιγμές και πρόσωπα μιας Ελλάδας περήφανης και ηρωικής. Που -από το πρώτο μέχρι το τελευταίο- τα αντικείμενά τους βάζουν την καθοριστική υπογραφή στο τέλος της Επίτομης Ιστορίας για να μεταφέρουν εμάς -τους βιαστικούς καταναλωτές του παρελθόντος της Ελλάδας- στα προγονικά χώματα, τα τόσο διαφορετικά σε ποιότητα από τα σημερινά. Και ύστερα, φοράμε ένα αόρατο σκάφανδρο, ταξιδεύουμε κάτω από το βαθύ γαλάζιο του Ιονίου και αναδύομαστε στη θάλασσα των Ρεπάρων πάνω από την πόλη της Ζακύνθου, για να έρθουμε πρόσωπο με πρόσωπο με την Ιστορία μας. Το Αρχοντικό Ρώμα υψώνεται μπροστά μας και υποδέχεται όλους όσους είναι έτοιμοι να ζήσουν την Ιστορία ενός ατρόμητου τόπου, που γέννησε γενναίους ανθρώπους, οι οποίοι έχουν γραμμένη στον γενετικό τους κώδικα τη λέξη «Επανάσταση».

Και είναι σαν να ξεκινάμε όλα όσα έχουμε δει μέχρι σήμερα (μουσειά και ιστορικούς χώρους, κειμήλια), και έχουμε ακούσει από διηγήσεις. Αυτός ο σπάνιος προσομοιωτής του παρελθόντος, το Αρχοντικό Ρώμα, καταγράφει μια ιστορία που ξεκινάει τον 17ο αιώνα, όταν ο γενάρχης του ζακυνθινού κλάδου της οικογένειας Κούρτιος Ρώμα (εκ Ρώμης δηλαδή) έφτασε στο νησί και έκτοτε η οικογένεια και οι απόγονοί του έκαναν σκοπό της ζωής τους να προασπίζονται τον τόπο τους και την Ελλάδα. Είναι γνωστός ο ρόλος του κόμη Διονύσιου δε Ρώμα στην Ένωση των Επτανήσων με την Ελλάδα, όπως γνωστό είναι και το γεγονός ότι στη Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζίνας το 1825 προτάθηκε ως πρώτος κυβερνήτης της Ελλάδας. ➔

Η Ντομινίκ Ρώμα διαμένει στο Αρχοντικό της οικογένειας μέχρι σήμερα.

Ο ίδιος δεν αποδέχτηκε την πρόταση, καθώς θεωρούσε πως ο καταλληλότερος γι' αυτό το αξίωμα ήταν ο Ιωάννης Καποδίστριας. Σε αυτούς τους ιστορικούς χώρους -οι οποίοι αναστηλώθηκαν από την οικογένεια μετά τους καταστροφικούς σεισμούς του 1953 και έμειναν αλώβητοι από τη μεγάλη πυρκαγιά που ακολούθησε στο νησί- μας υποδέχονται οι μοναδικοί απόγονοι της οικογένειας Ρώμα. Η Ντομινίκ Ρώμα, η οποία μένει μόνιμα στο

«ΑΚΟΜΑ ΔΕΝ ΕΧΟΥΜΕ ΑΝΑΚΑΛΥΨΕΙ ΚΑΙ ΤΙΣ 100 ΚΡΥΠΤΕΣ ΣΤΟ ΣΕΚΡΕΤΕΡ ΤΟΥ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑ»

όμως να γνωρίζω πολλές λεπτομέρειες. Επίσης, θυμάμαι που πηγαίναμε και κόβαμε μπιανάες από τον κήπο. Τότε, ήταν δυσεύρετες στην Ελλάδα. **ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΡΩΜΑΣ:** Τον νόνο μου, όπως αποκαλούμε τον παππού στα Επτάνησα, συγγραφέα Διονύση Ρώμα, να κάθεται ήρεμος στο γραφείο του στη μεγάλη βιβλιοθήκη και να ταξινομεί τα γραπτά του καπνίζοντας πίπα. **Γ.:** Και ποια η πρώτη ιστορία που σας έκανε εντύπωση, όπως σας τη διηγήθηκαν οι γονείς σας; **ΝΤ.Ρ.:** Το γραφείο του Καποδίστρια. Ως παιδάκια, μας το έδειχναν και μας έλεγαν την ιστορία του. Θέλαμε να βρούμε και τις εκατό μυστικές κρύπτες. **Δ.Ρ.:** Το ίδιο! Είχα εντυπωσιαστεί από την ιστορία που συνοδεύει το σεκρετέρ του Ιωάννη Καποδίστρια, το οποίο αποτελεί ένα από τα ιστορικά κομμάτια της συλλογής. Όταν ο Καποδίστριας εκλέχθηκε πρώτος κυβερ-

Αρχοντικό προασπιζόμενη τη συνέχιση αυτού του απίστευτου θησαυρού, και ο αδελφός της Διονύσης Ρώμας, ο οποίος μένει στην Αθήνα με τη σύζυγό του Εβίτα Παντολέων και τις δύο κόρες τους, που σύμφωνα με τους κανόνες του βιβλίου των ευγενών της Ζακύνθου φέρουν τον τίτλο της «κοντεσάνας»: τη Φεντερίκα και την Ολίβια Ρώμα.

GALA: Ποια είναι η πρώτη εικόνα που έχετε από το Αρχοντικό ως παιδιά; **ΝΤΟΜΙΝΙΚ ΡΩΜΑ:** Να πηγαίνουμε να δούμε τον παππού και τη νόνα, τη γιαγιά μας δηλαδή. Ένας χώρος βαρύς, με έντονες μυρωδιές, που στα παιδικά χρόνια μου δημιουργούσε μια περίεργη αίσθηση δέους, χωρίς

COVER STORY

1. Η είσοδος, με πορτρέτα από τα μέλη της οικογένειας Ρώμα και στις βιτρίνες οι αντίστοιχες στολές τους
2. Ο Διονύσιος δε Ρώμα, με το παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής που του απένημε ο Ναπολέοντας
3. Το αρχοντικό πριν από το σεισμό του 1953
4. Η πιστόλα της οικογένειας Δράκου, που ζούσε στην αυλή του Αλί Πασά.

1 2

3

4

νίτης της Ελλάδας, το δώρισε ο ίδιος στον πρόγονό μας κόμη Διονύσιο δε Ρώμα για τη συμβολή του στη δημιουργία του ελληνικού κράτους. Μας είχαν εκμυστηρευτεί οι γονείς μας ότι το σεκρετέρ όντως έχει εκατό μυστικές κρύπτες. Μέχρι και σήμερα δεν τις έχουμε ανακαλύψει όλες!

Γ.: Τι θα λέγατε σε κάποιον φίλο σας επισκέπτη από το εξωτερικό σχετικά με το Αρχοντικό και την ιστορία του ώστε να τον προετοιμάσετε για ό,τι θα αντικρίσει;

ΝΤ.Ρ.: Θα του έλεγα πως θα δει την οικία μιας παλιάς ιστορικής οικογένειας, δηλαδή ένα δείγμα της παλιάς αρχοντικής Ζακύνθου. Ένα δείγμα για το πώς ήταν τα αρχοντικά του Ιονίου προσεισμικά.

Δ.Ρ.: Επειδή η περιήγηση στο Αρχοντικό αποτελεί μια βιωματική εμπειρία για τον επισκέπτη, που τα λόγια σίγουρα τη διαπαράσσουν, δεν συνηθίζω να προετοιμάζω τους φίλους για το τι θα αντικρίσουν. Αρκούμαι στο να απολαμβάνω σιωπηλός για κάποια λεπτά τις εκφράσεις και την έκπληξη στο πρόσωπό τους καθώς ξεναγούνται στους χώρους του. Είναι σπουδαίο που τόσο ένας Έλληνας όσο και ένας ξένος μπορεί να ταυτιστεί με την ιστορία του Αρχοντικού, καθώς η οικογένεια και η Συλλογή Ρώμα συνδέονται με σημαντικά ελληνικά αλλά και ευρωπαϊκά ιστορικά γεγονότα από τον 14ο αιώνα μέχρι και σήμερα.

Γ.: Σε περίπτωση που θα χρειάζταν να κρατήσετε μόνο τρία αντικείμενα από το Αρχοντικό, ποια θα ήταν αυτά;

ΝΤ.Ρ.: Επειδή το έχω ζήσει πολύ αυτό το σπίτι, θα ήταν πάρα πολύ δύσκολο να διαλέξω μόνο τρία διότι τα περισσότερα από αυτά ήταν προσωπικά αντικείμενα των προγόνων μας και τα βλέπω πιο συναισθηματικά. Είναι πρώτα απ' όλα οικογενειακά κειμήλια και μετά ιστορικά. Αν παρ' όλα αυτά δεν είχα επιλογή, θα κρατούσα το σεκρετέρ του Καποδίστρια, τον πίνακα με το γενεαλογικό δέντρο και διάφορες οικογενειακές φωτογραφίες.

Δ.Ρ.: Πολύ δύσκολη ερώτηση, καθώς τα κειμήλια είναι πολλά και ανεκτίμητα. Αναμφίβολα, όμως, θα ξεχώριζα τα χειρόγραφα του Διονυσίου Σολωμού, το Παράσημο της Λεγεώνας της Τιμής που έλαβε ο Διονύσιος δε Ρώμα από τον Ναπολέοντα Βοναπάρτη στο Παρίσι το 1811 και, φυσικά, τον πίνακα με το γενεαλογικό δέντρο της οικογένειας, ο οποίος απεικονίζει τους προγόνους μας από το 1340 μέχρι σήμερα.

Γ.: Εάν θα μπορούσατε να βιώσετε μια ιστορική στιγμή -με παρόντα ιστορικά πρόσωπα- από τις πολλές που έχουν διαδραματιστεί στους χώρους του Αρχοντικού, ποια θα επιλέγατε και γιατί; ➔

2

1. Το οικοδόμημα της οικογένειας Ρώμα 2. Η επίσημη στολή του Αλέξανδρου Ρώμα, ο οποίος πολέμησε στους Βαλκανικούς Πολέμους 3. Μέρος της μεγάλης σάλας, που βλέπει στη θάλασσα.

3

COVER STORY

4. Στο τραπέζι της βιβλιοθήκης διακρίνονται χειρόγραφα των ποιητών Διονυσίου Σολωμού και Ούγκο Φόσκολο και το εξαιρετικά σπάνιο φύλλο της Εφημερίδας της Επανάστασης που ανακοινώνει το θάνατο του λόρδου Βύρωνα
5. Το σεκρετέρ του Καποδούστρια, με τα εκατό κρυφά συρτάρια.

4

5

ΝΤ.Ρ.: Μία από τις πολλές που έχω ακούσει: θα ήθελα να ήμουν παρούσα την εποχή της Επανάστασης, να ζήσω τις μνήμες και τον παλμό της Φιλικής Εταιρείας. Ή να ζήσω στην εποχή όπου ο Αλέξανδρος Ρώμας ίδρυσε το δικό του Σώμα Ελλήνων Ερυθροχιτώνων, με δικά του έξοδα και πήγαν και πολέμησαν στους Βαλκανικούς Πολέμους στα Γιάννενα, στον Δρίσκο.

Α.Ρ.: Θα ήθελα να ήμουν παρών στην ομιλία του Βρετανού πρωθυπουργού Γουίλιαμ Γκλάντστοουν όταν από το μπαλκόνι του Αρχοντικού Ρώμα απευθύνθηκε στον ζακυνθινό λαό με αφορμή την Ένωση των Επτανήσων με το ελληνικό κράτος το 1864.

Γ.: Υπάρχει κάποιο σημείο του Αρχοντικού στο οποίο έχετε ιδιαίτερη αδυναμία;

ΝΤ.Ρ.: Δύσκολο να απαντήσω. Εκτός από τους προσωπικούς μου χώρους, όπου ζω καθημερινά, κάθε χώρος είναι ξεχωριστός, με τις εικόνες και τις μνήμες που έχω. Υπάρχουν όμως μικρές μαγικές γωνιές σε κάθε δωμάτιο που είναι πιο αγαπημένες από κάποιες άλλες.

Α.Ρ.: Χωρίς δεύτερη σκέψη, στη μεγάλη βιβλιοθήκη στο ισόγειο του Αρχοντικού, η οποία περιέχει πάνω από 10.000 τίτλους από το 1490 -δηλαδή προ εφευρέσεως της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο- ως τις αρχές του 20ού αιώνα. Η μυρωδιά των βιβλίων, η ενέργεια του χώρου και οι τόνοι σοφίας και γνώσης που κρύβονται στις σελίδες τους πάντα με έλκυσαν και μου προκαλούσαν δέος.

Γ.: Ως ενήλικες πλέον, πώς διυλίσσατε το βάρος της κληρονομιάς αυτού του ιστορικού χώρου;

ΝΤ.Ρ.: Μεγαλώσαμε με πολύ σεβασμό γι' αυτόν τον χώρο και με την επιθυμία των προγόνων μας να διατηρήσουμε το σπίτι και την ιστορία του για όλες τις επόμενες γενιές. Είναι ευθύνη μας να υπάρχει στο μέλλον ανοιχτό για τον κόσμο ώστε να μπορεί να δει ένα μοναδικό ιστορικό σπίτι εποχής.

«ΥΠΑΡΧΟΥΝ ΒΙΒΛΙΑ ΤΟΥ 1490, ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΦΕΥΡΕΣΗ ΤΗΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΙΑΣ»

ΝΤ.Ρ.: Στη μνήμη μου, το μεγαλύτερο γεγονός ήταν το άνοιγμα του σπιτιού στο κοινό ως μουσείο. Αυτό έγινε πράξη από τον πατέρα μας Κωνσταντίνο **Α. ΡΩΜΑ.** Οι αντιδράσεις του κόσμου, ακόμα και σήμερα, κάποιες φορές με συγκινούν. Δεν περίμενα ποτέ ότι ο χώρος αυτός, όπου εγώ έχω μεγαλώσει, μπορεί να προκαλέσει τόσο έντονες αντιδράσεις και συναισθήματα. Όπως προανέφερα, με μεγάλη μας χαρά θα ήθελα να παραμείνει ανοιχτό στο κοινό.

Α.Ρ.: Συμφωνώ. Τα εγκαίνια της λειτουργίας του Αρχοντικού ως επισκέψιμου ιδιωτικού μουσείου, που ήταν ένα όραμα του πατέρα μας Κωνσταντίνου Ρώμα και το έκανε πραγματικότητα. Η συγκίνηση και οι αντιδράσεις των επισκεπτών όταν διάβαιναν τις πόρτες του έχουν μείνει ανεξίτηλα χαραγμένες στη μνήμη μου. ➔

Α.Ρ.: Ακριβώς αυτό. Μεγαλώσαμε με πολύ σεβασμό γι' αυτόν τον χώρο και με την επιθυμία των προγόνων μας να διατηρήσουμε το σπίτι και την ιστορία του για όλες τις επόμενες γενιές. Αποτελεί τιμή, αλλά και μεγάλη ευθύνη.

Γ.: Η διαβίωση σε έναν τέτοιου είδους χώρο είναι εύκολη υπόθεση;

ΝΤ.Ρ.: Είναι μια κανονική λειτουργική κατοικία. Λόγω μεγέθους έχει βέβαια κάποιες ιδιαιτερότητες, αλλά είναι περισσότερο θέμα συνήθειας. Πάντα, όμως, ήταν το σπίτι μας.

Α.Ρ.: Το να κατοικεί κανείς σε αυτόν τον χώρο είναι μοναδική εμπειρία, καθώς όταν κλείσουν οι πόρτες πίσω σου νιώθεις ότι έχεις μπει σε μια χρονοκάψουλα που σε μεταφέρει αιώνες πίσω. Ρεαλιστικά, όμως, η συντήρησή του απαιτεί αξιοσημείωτους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους, καθώς και χρόνο.

Γ.: Ποιο ήταν το τελευταίο μεγάλο γεγονός που έλαβε χώρα εδώ και τι θα θέλατε να ζήσετε στο μέλλον σε αυτόν τον χώρο;

1. Πάνω από 10.000 τίτλοι βιβλίων φιλοξενούνται στα ράφια της βιβλιοθήκης, αρκετά εξ αυτών χειρόγραφα 2. Πίνακας με την ορκωμοσία του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη στη Φιλική Εταιρία, από τον Ζακυνθινό ζωγράφο Δημήτριο Πελεκάση.

«ΜΕ ΚΙΝΔΥΝΟ ΤΗΣ ΖΩΗΣ ΤΟΥ, Ο ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΔΕ ΡΩΜΑ ΕΣΩΣΕ ΤΗΝ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ»

Γ: Εσείς, στους απογόνους του ονόματος Ρώμα, ποια μη καταγεγραμμένη ιστορία θα θέλατε να μεταφέρετε για να μη χαθεί;
ΝΤ.Ρ.: Έχουμε ακούσει αρκετές ιστορίες που είναι αξιοσημείωτες. Δεν ήταν τυχαίο το πόσοι άνθρωποι από την οικογένεια διακρίθηκαν ανά τους αιώνες, διότι όλοι τους έκαναν κάτι. Η ιστορία που θα έλεγα θα αφορούσε τον Διονύσιο δε Ρώμα. Ο άνθρωπος αυτός είχε καταλυτικό ρόλο στην πορεία της Ελλάδας. Όταν μετά από έφοδο των Αγγλων στο αρχοντικό του 1820, μετά από προδοσία που του είχε γίνει, ρίσκαρε τη ζωή του και δεν παρέδωσε τα έγγραφα που αφορούσαν τη δράση της Φιλικής Εταιρείας, στην οποία φυσικά ήταν μέλος. Ουσιαστικά, έσωσε την Ελληνική Επανάσταση με κίνδυνο της ζωής του.

Δ.Ρ.: Σίγουρα θα εξιστορήσω στις κόρες μου Φεντερίκα και Ολίβια πώς ο πρόγόνός μας, κόμης Διονύσιος δε Ρώμα, συνέβαλε

στην Επανάσταση και αποφάσισε να εκμεταλλευτεί την οικονομική του κατάσταση υπέρ αυτής: ίδρυσε το 1824 την Επιτροπή Ζακύνθου με σκοπό την αποστολή τροφίμων και πολεμοφοδίων αρχικά στους πολιορκημένους του Νεοκάστρου και του Μεσολογγίου και αργότερα σε όλη την επαναστατημένη Ελλάδα. Η επιτροπή λειτουργούσε ακόμα για την προστασία των λιμοκτονούντων γυναικόπαιδων και την απελευθέρωση των αιχμαλώτων, ενώ ήταν υπεύθυνη για την εγκατάσταση φιλελλήνων αξιωματικών στο στρατόπεδο του Ιμπραήμ, οι οποίοι λειτουργούσαν ως ανταποκριτές. Εκεί, πλέον, διέθεσε όλη του την περιουσία ♦